

Stipe Jurič, *Od žene–majke do zemlje–majke: Između ništavosti i božanstvenosti*. Zagreb: Dominikanska naklada Istina, 2023.

Pune 33 godine Stipe Jurič, pisac knjige *Od žene–majke do zemlje–majke: Između ništavosti i božanstvenosti*, predavao je biblijske znanosti na Teološkom fakultetu Papinskoga sveučilišta sv. Tome Akvinskoga, Angelicumu u Rimu (Pontifical University of St. Thomas Aquinas). To se sveučilište ponosi tradicijom od 440 godina postojanja, a uz brojne znamenite ličnosti na njemu je studirao i sv. Ivan Pavao II. Juričevi bivši studenti, koji su sada aktivni u obrazovanju ili kao pastoralni radnici “po svem svijetu” (Mk 16,15), u stotinjak država siju dobro sjeme koje im je predao njihov profesor.

U Vječnom Gradu, uz razne službe u svojoj dominikanskoj zajednici, te uz službu predavača i učinkovitoga studentskoga mentora od diplomskih do doktorskih radova, Jurič je u dva navrata obavljao službu dekana na Teološkom fakultetu Angelicuma te je, također u dva navrata, bio ravnatelj Visokoga instituta za religijske studije (Mater Ecclesiae Higher Institute of Religious Studies).

Uz službe koje su imale vanjsku uočljivost, Jurič je za radnim stolom svoje sobe ili u nekom kutku velike sveučilišne knjižnice, tijekom svih tih rimskih godina, kontinuirano pisao na više jezika. Ipak, ako se ne varam, najviše je stvarao na hrvatskom jeziku. Njegovo pisanje je bilo i jest žetva i berba u korist njegovih čitatelja. Upravo taj naziv, *Žetva i berba*, bila je također biblijska tema njegove doktorske disertacije, *La messe e la vendemmia* (Ap. 14,14–20).

Neću ni pokušati nizati teme svih Juričevih knjiga te brojnih članaka u znanstvenim revijama po svijetu i u Hrvatskoj. Ipak, njegov omiljeli tematski

znanstveni obzor pokazuje najučinkovitije, nadam se, izbor od nekoliko naslova Juričevih knjiga. Par godina nakon ratnih stradanja na našim prostorima objavljuje knjigu *Što je Bog rekao o patnji: Problem patnje u Starom zavjetu* (Zagreb, 1997.). Eshatološkim i soteriološkim temama bavi se u monografijama: *Apokalipsa: knjiga koja svršava Božji razgovor s ljudima* (Tomislavgrad, 2004.) i *1260 dana u skloništu: kušnja i spas Crkve u knjizi Otkrivenja* (Mostar, 2005.). Volio bih da svoju knjigu *Biblija: misterij Boga i čovjekova spasenja izražen ljudskim jezikom* (Zagreb, 2008.) pogleda u Knjižnici Juraj Habdelić u Zagrebu. Izrazito je vidljivo na toj knjizi, izvana i iznutra, kako je i koliko je tražena, čitana i studirana. Studenti bi rekli: sva je “prožvakana”. O biblijskoj mudrosti, estetici i privlačnosti govore njegove knjige: *Biser biblijske mudrosti: mudrost lijepa govora u Knjizi Sirahovoj* (Mostar i Zagreb, 2010.) i *Ženska ljepota — najjača ljudska želja: žena u biblijskim mudrosnim spisima* (Zagreb, 2012.). Mudri ljudi vole reći da postoji nepisano blaženstvo: Blago onome tko je zahvalan Bogu za ono što jest i što ima, taj je sretan u životu. Ovaj tematski parcijalan izbor završavam stoga naslovom Juričeve knjige *Blagoslivljanje i zahvaljivanje najuzvišenija molitva* (Mostar, 2015.).

Zbog ograničena prostora nisam spomenuo druge Juričeve knjige i nijedan od njegovih brojnih biblijskih članaka po domaćim i svjetskim znanstvenim časopisima, ali se tješim da je lako doći do njih u knjižnicama ili knjižarama, dok su, uz to, njegovi članci lako dostupni čitatelju elektroničkim putem.

Na omotu Juričeve najnovije knjige *Od žene–majke do zemlje–majke: Između ništavosti i božanstvenosti* ističe se ovaj tekst: “I dok se dani i godine označuju kao dugi i kratki, sretni ili nesretni, nije tako sa životom. Život je uvijek i dobar i

sretan.” “Život je temeljno dobro čovjekovo” (str. 202). Ti citati u dobroj mjeri otkrivaju srž biblijske antropologije nove Juričeve knjige, s biblijskim realizmom koji se u konačnici pokazuje kao biblijski optimizam u kojem čak i “mrkli mrak smrti postaje svjetlost” (str. 349). Devet poglavlja svoje knjige tematski je organizirano u četiri njezina dijela. Svaki je naslov tih dijelova poput atrijska raskošnoga zdanja koji uvodi čitatelja u to zdanje. Evo tih naslova: *Šetnja Božjim paviljonom i razgledavanje njegove umjetnine* (prvi dio, str. 9–42); *Čovjek i Božja umjetnina u razmišljanju mudraca* (drugi dio, str. 43–146); *Njihalost se nije između slave i podzemlja* (treći dio, str. 147–236); *Strah od ugasnuća i iščeznuća zasnaga* (četvrti dio, str. 237–350). Ovaj četvrti naslov, a možda i treći, može izazvati trepet u ponekom čitatelju. I to spada na biblijski realizam koji uvijek otvara obzor svjetla, stremi prema svjetlu. U tom kontekstu, čujmo opet Juriča: “Sada možemo pouzdano kazati da po patnji Bog utiskuje u čovjekov um i u čovjekovo srce svoju sveprisutnu sliku tako da on po patnji nauči osjećati njegovu blizinu koja ga prati do njegove smrti kad će, susrećući se s Bogom licem u lice, steći istinsku slobodu i slavu. Tada će se doista veseliti u njegovu Jeruzalemu sa svima koji su patili i tugovali” (str. 350).

Knjiga *Od žene–majke do zemlje–majke: Između ništavosti i božanstvenosti*, uz *Uvod* na početku (str. 5–8), ima na kraju tri kazala: *Kratice* (str. 351–352), *Bibliografija* (str. 353–360) i detaljan *Sadržaj knjige* (str. 361–365).

Nakladnikova je zasluga što knjiga ima privlačan estetski izgled, prikladan izbor papira, izbor ugodnoga oblika slova. Namjeravam sugerirati Domini-kanskoj nakladi Istina da za sljedeće izdanje Juričeve knjige priredi kazalo imena, kazalo pojmova (predmetno kazalo) i, obvezno, kazalo biblijskih navo-

da. Dok god imamo papirnata izdanja knjiga, ta su kazala potrebna, a softveri za obradu teksta jako nam olakšavaju taj posao. Kada prijedemo na digitalna izdanja (*e–books*), tada će se uređivačke i čitalačke potrebe i mogućnosti prilično izmijeniti.

Knjigu *Od žene–majke do zemlje–majke: Između ništavosti i božanstvenosti* namjeravam preporučiti na dva načina. Najprije ću to učiniti navodom teksta s omota knjige, koji je po sebi preporuka za knjigu jer sažeto ističe neke od osnovnih ideja knjige: “Autor piše o stvorenom svijetu i čovjeku na zemlji koji gleda tu divnu Božju umjetnost, te se usredotočuje na pitanje: Što je čovjek i njegov život u beskonačnosti svijeta? Čitajući starozavjetne biblijske tekstove, autor daje neki prvi odgovor: čovjek je Božje remek–djelo koje ima povlašteno mjesto u Božjem srcu. Središte je stvorenoga svijeta, čuvar Božje umjetnosti i obrađivač Božjeg vrta. No postoji i čovjekova negativna strana. On je grešan i smrtan stvor, u njemu postoji neka objest da zabacuje svaku ovisnost o Stvoritelju i čudna sklonost da oskvrnjuje i uništava stvoreni svijet — Božju umjetnost, i da pogrduje i unakazuje čovjeka — Božje remek–djelo.”

Nakon gornjega, prvoga načina preporuke nove Juričeve knjige, za ovaj drugi način treba mi još nekoliko rečenica. Knjiga je zreli plod iskusnoga svetopisamskoga znalca, biblijskoga eksperta. Ako je stoga poneki čitatelj, koji još nije imao prilike uzeti u ruke ovu knjigu, pomislio da je taj tekst samo za biblijske ili teološke stručnjake te da bi mogla biti teška za čitanje, na svoju veliku radost nije u pravu. Iskusni biblijski pisac Stipe Jurić piše znalački i, što je jedna od važnih vrlina ove njegove knjige, ima izvanrednu jasnoću izričaja s puno poetičnosti. Želim čitatelju da iskusi kako Juričeva knjiga govori otvoreno i egzistencijalno upravo njemu,

svojemu čitatelju, čije se postojanje od-
vija u velikom rasponu “između ništa-
vosti i božanstvenosti”. I nema potrebe
za dijeljenjem budućih čitatelja Juriče-
ve knjige po ovom ili onom kriteriju.
Svaku zainteresiranomu čitatelju
preporučujem tu knjigu znakovitoga i
smjerkaznoga naslova *Od žene–majke
do zemlje–majke: Između ništavosti i bo-
žanstvenosti* riječima Aurelija Augusti-
na: *Tolle lege! Uzmi i čitaj!*

Pero Vidović

David C. Hajduk, *Healing the Culture
and the Family according to John Paul II.*
Waterloo: Arouca, 2022.

U ovoj pronicljivoj knjizi autor daje
analizu zapadne civilizacije koja je, pre-
ma mišljenju autora knjige, usred inte-
lektualnoga rata protiv ljudske prirode,
prirodne teleologije te jedinstva tijela,
duše i braka. Sâm autor, pri pisanju
knjige, bio je nadahnut naukom pape
Ivana Pavla II. Za one koji ne poznaju
autora ove knjige, valja napomenuti da
je riječ o profesoru moralne teologi-
je na Sveučilištu Seton Hall u SAD–u.
Hajduk u knjizi prikazuje kako je Ivan
Pavao II. prepoznao i raskrinkao tu vi-
šeslojnu kampanju protiv antropologije
pod pojavom tzv. novoga manihejstva.
Knjiga je podijeljena u pet poglavlja i
ima ukupno 203 stranice.

U prvom poglavlju *Struktura novoga
manihejstva* (str. 11–43) autor ističe da
termin *novo manihejstvo* dolazi od Ivana
Pavla II. iz dokumenta *Pismo obiteljima*
(1994.). Naime, Hajduk uočava kako je
prema Papi kartezijski racionalizam
doveo do gubitka osjećaja čuđenja te
odbacivanja metafizičkoga utemeljenja
antropologije. To su i obilježja novoma-
nihejske kulture. Papa smatra da novo
manihejstvo u svojim temeljima odbacuje
hilemorfizam, mehanicistički shva-
ća prirodu, odbacuje filozofiju bitka i

metafizičko utemeljenje bitka te teži
relativizmu i utilitarizmu u etici, što za
posljedicu ima subjektivističko shvaća-
nje seksualne etike i bioetike. Tako sek-
sualnost postaje područje manipulacija.

Drugo poglavlje pod naslovom *Is-
hodišta novoga manihejstva* (str. 45–82)
pokazuje gdje je to Ivan Pavao II. uočio
početke novoga manihejstva. Poglavlje
analizira Descartesovu filozofiju, koja
je obećavala mehanicistički opisati cijelu
stvarnost. Descartes nije smatrao da
duša formira tijelo kao u hilemorfizmu.
On osobu poistovjećuje sa svojim umom
te smatra kako je osoba samo stvar koja
razmišlja (*res extensa*). Autor knjige za-
ključuje da je, prema Descartesu, ljud-
sko tijelo poput stroja — modifikacija
jedne proširene tvari koja je na ovaj ili
onaj način povezana s dušom. Dakle,
ljudsko tijelo više se ne promatra osob-
no, nego je osoba postala samo tijelo
kao i druga tijela u prirodi. Tako, ljud-
sko se tijelo više ne promatra s obiljež-
jima osobnosti, nego je promatrano kao
sva ostala tijela u prirodi.

U trećem poglavlju *Odnos novoga
manihejstva prema manihejskoj tradiciji*
(str. 83–112) autor istražuje gdje je na-
stao problem koji je uočio Ivan Pavao
II., tj. koja su to obilježja manihejstva,
koje se je pojavilo u antici, i u kakvom
je ono odnosu prema novomu mani-
hejstvu. Prema autoru, antičko mani-
hejstvo odbacivalo je filozofiju bitka,
metafizičko utemeljenje bitka i njoj
odgovarajući pojam stvaranja — budući
da nije priznavalo intrinzičnu dobrotu
stvaranja kao *ens participatum* ili Stvo-
ritelja kao *ens subsistens*. Za manihejce
sva je materija intrinzično zla, tj. fizički
svijet ima utilitarnu vrijednost. Novo
manihejstvo podijelilo je kozmos na *res
extensa* i *res cogitans*, te je tako posta-
valo radikalnu suprotnost između njih.
Iako novo manihejstvo ne smatra ma-
teriju intrinzičnim zlom, ipak smatra
materiju sirovom materijalom koja je u